

Bezdůvodné obohacení

Užívání cizího majetku bez právního důvodu s povinností vydat bezdůvodné obohacení představuje obecné pojetí právního principu, který je třeba aplikovat na předem blíže neurčené případy. Při posuzování věci je třeba vždy vycházet z obecnějšího pojetí vlastnického práva jako práva, které může být omezeno jen se souhlasem vlastníka, jinak jen na základě zákona.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 28 Cdo 1127/2009, ze dne 2.12.2009)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v právní věci žalobkyně RNDr. Z. F., zastoupené advokátem, proti žalovaným 1/ M. č. P. 10, a 2/ B. d. L. 9 a 11, o zaplacení částky 48.920,- Kč, vedené u Obvodního soudu pro Prahu 10 pod sp. zn. 34 C 110/2003, o dovolání žalobkyně proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 27. června 2007, č. j. 39 Co 429/2006-81, tak, že rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 27. června 2007, č. j. 39 Co 429/2006-81, se ve vztahu mezi žalobkyní a první žalovanou zrušuje a věc se v tomto rozsahu vrací odvolacímu soudu k dalšímu řízení; jinak se dovolání odmítá.

Z odůvodnění :

Obvodní soud pro Prahu 10 rozsudkem ze dne 3. února 2006, č. j. 34 C 110/2003-63, zamítl žalobu ve vztahu k první žalované o uložení povinnosti zaplatit žalobkyni částku 33.516,- Kč (výrok I.), uložil druhému žalovanému zaplatit žalobkyni částku 9.240,- Kč ve stanovené lhůtě, když současně ve vztahu k tomuto žalovanému ohledně částky 15.404,- Kč žalobu zamítl (výrok II.), a rozhodl o náhradě nákladů řízení ve vztahu mezi účastníky a vůči státu (výroky III., IV. a V.).

Soud prvního stupně dospěl k závěru, že první žalovaná není pasivně legitimována ohledně žaloby na vydání bezdůvodného obohacení za užívání pozemků č. parc. 1493/2 a 1493/3 v katastrálním území Vršovice v rozhodném období let 2001 a 2002, plnících funkci veřejné zeleně, které jsou ve vlastnictví žalobkyně, neboť právním nástupcem N. v. hl. m. P. (zakladatele Sadů, lesů, zahradnictví P., státního podniku), který rozhodoval o potřebách užívání pozemků jako veřejné zeleně, je podle § 68 odst. 1 zákona č. [367/1990](#) Sb., o obcích, hlavní město Praha.

Ohledně druhého žalovaného pak soud prvního stupně uzavřel, že tomuto vzniklo bezdůvodné obohacení ve výši regulovaného nájemného v souvislosti s užíváním pozemků č. parc. 1493/1 a 1493/4, které jsou rovněž v katastrálním území V. i ve vlastnictví žalobkyně, neboť na těchto pozemcích stojí domy ve vlastnictví druhého žalovaného, a žalobě proto částečně vyhověl.

K odvolání žalobkyně Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 27. června 2007, č. j. 39 Co 429/2006-81, citovaný rozsudek soudu prvního stupně v zamítavých výrocích o věci samé a ve výrocích o nákladech řízení potvrdil a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení.

Odvolací soud přezkoumal napadené rozhodnutí a dospěl k závěru, že podané odvolání není důvodné. Soud prvního stupně si opatřil dostatek podkladů, učinil z nich odpovídající skutková zjištění a věc též správně posoudil po stránce právní, vyjma dílčího právního hodnocení věci ve vztahu k první žalované. Podle § 451 odst. 1, 2 obč. zák., kdo se na úkor jiného bezdůvodně obohatí, musí obohacení vydat, přičemž pasivně legitimován je ten, kdo se obohatil, a o obohacení jde tehdy, jestliže se plněním dostalo majetkové hodnoty tomu, komu bylo plněno, takže v jeho majetku se to projevilo buď

zvýšením jeho aktiv nebo snížením jeho pasiv. O obohacení se jedná rovněž tehdy, pokud se majetek obohaceného nezmenšil, ač se zmenšit měl. Plnění „může spočívat buď v tom, že bylo něco dáno nebo byla postoupena pohledávka nebo že bylo zřízeno právo a, nebo, bylo ve prospěch někoho konáno“. Žalobkyně se ve vztahu k první žalované domáhá vydání bezdůvodného obohacení, které spatřuje v tom, že žalovaná obhospodařuje veřejnou zeleň, existující na pozemcích ve vlastnictví žalobkyně. Bylo přitom prokázáno, že tuto zeleň žalovaná obhospodařuje na vlastní náklady, a je tak zjevné, že žádný z důvodů vedoucích ke vzniku bezdůvodného obohacení ve smyslu § 451 odst. 2 obč. zák. při takto zjištěném skutkovém stavu na straně žalované není naplněn. Pokud žalovaná na vlastní náklady pečuje o stávající zeleň na pozemcích ve vlastnictví žalobkyně, dostává se tím naopak žalobkyni majetkové hodnoty. Soud prvního stupně tedy postupoval zcela správně, pokud žalobu ve vztahu k žalované (byť poněkud z jiných důvodů) zamítl. I ve vztahu ke druhému žalovanému rozhodl soud prvního stupně správně, neboť bezdůvodné obohacení je v tomto případě představováno výší nájemného, na které by žalobkyni vznikl nárok za užívání obou jejích pozemků, na nichž stojí domy druhého žalovaného, přičemž při určení výše takto vzniklého bezdůvodného obohacení je třeba vycházet ze skutečnosti, že nájemné z pozemků nesloužících k podnikání bylo v rozhodném období regulováno právním předpisem, a to výměry Ministerstva financí ČR č. 1/2001 a č. 1/2002.

Proti tomuto rozsudku podala žalobkyně dovolání, jehož přípustnost dovozuje z § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř., když napadené rozhodnutí má ve věci samé zásadní právní význam v otázce vzniku bezdůvodného obohacení na straně první žalované ve smyslu § 451 a násl. obč. zák., resp. její pasivní legitimace, a zároveň v otázce posouzení protiústavnosti cenové regulace, vztahující se k pozemkům nesloužícím k podnikání. Důvodnost pak dovolatelka dovozuje z § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř.

Dovolatelka se domnívá, že soudy obou stupňů dospěly k nesprávnému právnímu závěru, dle něhož v daném případě nemůže výše bezdůvodného obohacení přesáhnout částku stanovenou cenovými předpisy, rovněž je nesprávný i jejich závěr o absenci pasivní věcné legitimace první žalované ve sporu, když odvolací soud na jedné straně dovozuje, že právním nástupcem N. v. hl. m. P. je hlavní město P., na druhé straně však připouští, shodně s tvrzením první žalované, že tato o předmětné pozemky v rozhodné době pečovala a jako korporace veřejného práva je i „užívala“. Péči o pozemky pak soud následně hodnotí jako službu dovolatelce, která z ní má majetkový prospěch. Tento závěr má dovolatelka za irelevantní, protože pozemky nemohla užívat a ani z nich mít náležitý majetkový prospěch, zatímco první žalovaná o pozemky pečovala a udržovala je. Péči se pak rozumí služba občanům, obyvatelům první žalované, kteří mohli pozemky užívat jako volné prostranství ke své rekreaci a relaxaci. Není tak rozhodující, kdo je právním nástupcem N. v. hl. m. P., ale to, kdo měl z užívání pozemků prospěch, a je zjevné, že to byla první žalovaná. Ta totiž mohla rozhodovat např. o záboru pozemků a brát z nich plody, když je fakticky měla v držení, neboť je z veřejného práva nadána rozhodovat o využití veřejného prostranství, tedy i předmětných pozemků. Tímto využitím pozemků je právo požadovat poplatek za zábor veřejného prostranství dle zákona č. [128/2000 Sb.](#) Dovolatelka má dále za to, že soudy pochybily, když nepřihlédly k její námitce protiústavnosti cenové regulace, s níž se pak ani řádně nevypořádaly. Rozdíl mezi regulovaným nájemným a nájemným tržním je enormně vysoký, přičemž v této souvislosti dovolatelka poukazuje na rozhodovací praxi Ústavního soudu ohledně regulace nájemného u bytů. Rozhodnutím odvolacího soudu jí tak bylo upřeno právo na ochranu majetku dle čl. 11. odst. 1 Listiny základních práv a svobod. Obdobně jí bylo s ohledem na uplatněnou regulaci upřeno i právo na soudní ochranu dle čl. 36 odst. 1 a 2 Listiny základních práv a svobod.

Dovolatelka proto navrhla, aby Nejvyšší soud zrušil rozsudky soudů obou stupňů a vrátil věc Obvodnímu soudu pro Prahu 10 k dalšímu řízení, neboť důvody uvedené v dovolání dopadají na obě rozhodnutí.

Žalovaní se k dovolání nevyjádřili.

Nejvyšší soud jakožto soud dovolací (§ 10a zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, ve znění pozdějších předpisů – dále jen „o. s. ř.“) vychází z toho, že dovolání bylo podáno řádně a včas, osobou k tomu oprávněnou, řádně zastoupenou podle § 241 odst. 1 o. s. ř. Lze se proto zabývat jeho přípustností.

Podle § 236 odst. 1 o. s. ř. lze dovoláním napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, jestliže to zákon připouští.

Jelikož napadený rozsudek odvolacího soudu není měnicím (§ 237 odst. 1 písm. a/ o. s. ř.), ani potvrzujícím poté, co předchozí rozsudek soudu prvního stupně (jímž rozhodl „jinak“) byl odvolacím soudem zrušen (§ 237 odst. 1 písm. b/ o. s. ř.), přichází v úvahu přípustnost dovolání toliko na základě § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř.

Pro dovození přípustnosti dovolání ve smyslu tohoto ustanovení by dovolací soud musel dospět k závěru, že napadené rozhodnutí je ve věci samé po právní stránce zásadně významné. Podle § 237 odst. 3 o. s. ř. má rozhodnutí odvolacího soudu po právní stránce zásadní význam zejména tehdy, řeší-li právní otázku, která v rozhodování dovolacího soudu nebyla dosud vyřešena, nebo která je odvolacími soudy nebo dovolacím soudem rozhodována rozdílně, anebo řeší-li tuto otázku v rozporu s hmotným právem.

Dovolací soud shledal dovolání ve vztahu mezi žalobkyní a první žalovanou přípustným, neboť mu byla předložena k posouzení právní otázka, která v dosavadní rozhodovací praxi dovolacího soudu nebyla explicitně vyřešena, a která tak naplňuje podmínky zásadní právní významnosti. Tato otázka se vztahuje k posouzení, zda na daný skutkový stav dopadá ustanovení § 451 odst. 2 obč. zák., jak bude specifikováno níže. Zodpovězení této otázky přitom bezesporu může mít dopad i do jiných před soudy České republiky souzených sporů, což dokládá její potřebný judikatorní přesah.

Je-li dovolání shledáno přípustným, zabývá se Nejvyšší soud z úřední povinnosti nejprve tím, zda řízení není postiženo vadami uvedenými v § 229 odst. 1, odst. 2 písm. a), b) a odst. 3 o. s. ř., jakož i jinými vadami řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci (§ 242 odst. 3 o. s. ř.).

Dovolatelka v tomto ohledu namítá, že odvolací soud se nevypořádal s její námitkou protiústavnosti cenové regulace vztahující se ke druhému žalovanému. Nejvyšší soud po přezkoumání odůvodnění rozsudku odvolacího soudu přitakává dovolatelce s tím, že odvolací soud se k této námitce nikterak nevyjádřil, odůvodnil toliko správnost aplikace cenové regulace na daný skutkový stav. Z postupu odvolacího soudu je však zřejmé, že tento předpis jako protiústavní neshledal, a proto nebylo nutné, aby se s námitkou výslovně vypořádal. Navíc tato námitka s ohledem na níže uvedené není v dané věci relevantní, neboť dovolání bylo v tomto rozsahu shledáno nepřípustným. Nejvyšší soud pak jiné vady řízení, které by mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, neshledal.

Žalobkyně se ve vztahu k první žalované domáhá vydání bezdůvodného obohacení, které spatřuje v tom, že žalovaná obhospodařuje veřejnou zeleň, existující na pozemcích ve vlastnictví žalobkyně. Odvolací soud však dospěl k závěru, že k bezdůvodnému obohacení na straně první žalované nedošlo, když bylo prokázáno, že tuto zeleň žalovaná obhospodařuje na vlastní náklady, a je tak zjevné, že žádný z důvodů vedoucích ke vzniku bezdůvodného obohacení ve smyslu § 451 odst. 2 obč. zák. při takto zjištěném skutkovém stavu na straně žalované není naplněn. Pokud žalovaná na vlastní náklady pečuje o stávající zeleň na pozemcích ve vlastnictví žalobkyně, dostává se tím naopak majetkové hodnoty žalobkyni. Odvolací soud proto odvolání žalobkyně neshledal důvodným.

Nejvyšší soud konstatuje, že tento postup odvolacího soudu pramenil z jeho právního názoru ohledně aplikace a interpretace § 451 odst. 2 obč. zák. Správnost úvah odvolacího soudu v tomto směru se

přítom stala předmětem vlastního dovolacího přezkumu, neboť Nejvyšší soud pokládá otázku týkající se aplikace a interpretace citovaného ustanovení na zjištěný skutkový stav za zásadně právně významnou.

Podle ustanovení § 451 odst. 1 obč. zák. musí obohacení vydat ten, kdo se na úkor jiného bezdůvodně obohatí.

Podle ustanovení § 451 odst. 2 obč. zák. bezdůvodným obohacením je majetkový prospěch získaný plněním bez právního důvodu, plněním z neplatného právního úkonu nebo plněním z právního důvodu, který odpadl, jakož i majetkový prospěch získaný z nepoctivých zdrojů.

Nejvyšší soud dospěl k závěru, že na daný skutkový stav výše uvedená ustanovení dopadají a nelze přitakat závěru odvolacího soudu, který apriori uzavřel, že ke vzniku bezdůvodného obohacení nedošlo. Na základě předchozího řízení před soudy prvního i druhého stupně lze mít za zjištěné, že M. č. P. 10 jako prvá žalovaná užívala pozemky ve vlastnictví žalobkyně bez právního důvodu.

Podle zákona č. [131/2000](#) Sb., o hlavním městě Praze, M. č. P. 10 vystupuje v právních vztazích svým jménem, nese odpovědnost z těchto vztahů vyplývajících a spravuje majetek hlavního města P. Hlavní město P., které se člení na městské části, má postavení veřejnoprávní korporace, má vlastní majetek, má vlastní příjmy a hospodaří za podmínek stanovených zákonem podle vlastního rozpočtu. Hlavní město P. a městské části pak vykonávají jednak přenesenou působnost, která představuje výkon státní správy svěřené orgánům hlavního města a městských částí zákonem, a dále samostatnou působnost, která je projevem jejich samosprávy. V oblasti přenesené působnosti se uplatňují principy veřejného práva regulující výkon veřejné správy. Orgány veřejné moci zde tedy vystupují autoritativně ve vztahu k občanům a jedná se tedy o vrchnostenskou správu uplatňující principy nadřízenosti a podřízenosti. Pokud jde ovšem o výkon samosprávy, jehož podstatou je především hospodaření s majetkem, kdy o způsobech jeho využití a nakládání s ním rozhoduje v mezích zákona veřejnoprávní korporace samostatně, zde je nutno zdůraznit, že veřejnoprávní korporace vstupuje do soukromoprávních vztahů, kde platí soukromoprávní principy, především princip rovnosti stran a další principy občanského práva, včetně principu vydání bezdůvodného obohacení vzniklého užíváním cizího majetku.

Soudy měly dále za zjištěné, jak vyplynulo ze znaleckého posudku, že pozemky č. parc. 1493/2 a 1493/3 zapsané v katastru nemovitostí jako ostatní plocha - veřejná zeleň jsou pozemky v území dokončené obytné zástavby a jsou svým charakterem, tvarem a umístěním určeny k plnění funkce veřejné zeleně. Tyto pozemky tak mohou sloužit veřejnosti k její relaxaci a dalšímu využití. Prvá žalovaná disponující tedy majetkem žalobkyně mohla užíváním těchto pozemků plnit své veřejné funkce související s uspokojováním potřeb občanů, což je její povinnost stanovená zákonem, které by však jinak musela plnit jiným způsobem, tzn. např. obdobné pozemky s veřejnou zelení za stejným účelem koupit nebo pronajmout, případně zeleň zde osadit. V takovém případě by prvá žalovaná užíváním majetku na úkor žalobkyně majetkový prospěch zcela jistě vznikl. Ačkoli tedy jednotlivé způsoby užívání pozemku jako veřejné zeleně mohou mít různorodou podobu a jsou s nimi spojeny náklady, nelze bez dalšího uzavřít, jak učinil odvolací soud, že k bezdůvodnému obohacení nemůže dojít. Užívání cizího majetku bez právního důvodu s povinností vydat bezdůvodné obohacení představuje obecné pojetí právního principu, který je třeba aplikovat na předem blíže neurčené případy. Judikatura Nejvyššího soudu pak tyto situace, kdy je tento princip třeba aplikovat, interpretuje v širokém rozsahu, např. u nájemních vztahů, kde výše bezdůvodného obohacení se určuje dle tržního nájemného (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. srpna 2000, sp. sz. 26 Cdo 84/99), nebo u spoluvlastnických vztahů, kdy jeden spoluvlastník užívá předmět spoluvlastnictví nad rámec svého podílu bez souhlasu ostatních spoluvlastníků (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 5. května 2005 sp. zn. 33 Odo 351/2004), u provádění prací v situaci, kdy nebyla uzavřena smlouva o dílo (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 6. května 2009,

sp. zn. 28 Cdo 1764/2008) apod. Dále v obecné rovině srov. zejména Zprávu "K některým otázkám projednávání žalob o vydání neoprávněného majetkového prospěchu podle občanského zákoníku a zákoníku práce", uveřejněnou pod č. 26 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, roč. 1975, a Zprávu "K některým dalším otázkám projednávání žalob o vydání neoprávněného majetkového prospěchu podle ustanovení Občanského zákoníku", uveřejněnou pod č. 1 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, roč. 1979, jejichž závěry jsou i nadále přijímány jako správné.

Při posuzování věci je třeba rovněž vycházet z obecnějšího pojetí vlastnického práva jako práva, které může být omezeno jen se souhlasem vlastníka, jinak jen na základě zákona. V dané věci žalobkyně, ani její právní předchůdce, neudělili souhlas k užívání předmětných pozemků jako veřejné zeleně v obytné zástavbě. Podle § 128 obč. zák. je vlastník povinen strpět, aby ve stavu nouze nebo v naléhavém veřejném zájmu byla na nezbytnou dobu v nezbytné míře a za náhradu použita jeho věc, nelze-li účelu dosáhnou jinak. Podle odst. 2 tohoto ustanovení lze ve veřejném zájmu věc vyvlastnit nebo vlastnické právo omezit, nelze-li dosáhnout účelu jinak, a to jen na základě zákona, jen pro tento účel a za náhradu. Jestliže předmětné pozemky žalobkyně nebyly ve veřejném zájmu vyvlastněny, je žalobkyně jako vlastnice pozemků povinna strpět omezení vlastnického práva tím, že její pozemek je užíván pro potřeby všech jako veřejné prostranství - veřejná zeleň v obytné zástavbě, ale za náhradu (srovnej rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 15. ledna 2004 sp. zn. 32 Odo 823/2003). Tuto argumentaci uvedl ve svém odůvodnění i soud prvního stupně, nesprávně však dovodil, že žalovaná není pasivně legitimovaná. Soud druhého stupně pak otázku pasivní legitimace správně posoudil odlišně, následně ovšem nesprávně s jiným zdůvodněním (viz výše) shledal odvolání žalobkyně nedůvodným. Pokud tedy dovolatelka nesouhlasí s posouzením otázky pasivní legitimace prvé žalované odvolacím soudem, pak se v této námitce mylí.

Právní posouzení věci provedené odvolacím soudem je s ohledem na výše uvedené nesprávné, a dovolání je tedy nutno přiznat důvodnost. Nejvyšší soud tudíž postupoval podle § 243b odst. 2, části věty za středníkem, o. s. ř. a napadený rozsudek soudu odvolacího ve vztahu mezi žalobkyní a první žalovanou zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

Soudy jsou pak ve smyslu § 243d odst. 1, části první věty za středníkem, o. s. ř. ve spojení s § 226 o. s. ř. vázány právními názory dovolacího soudu v tomto rozhodnutí vyslovenými. O náhradě nákladů řízení mezi těmito účastníky včetně nákladů řízení dovolacího rozhodne soud v rámci nového rozhodnutí o věci (§ 243d odst. 1 o. s. ř.).

Nejvyšší soud se dále zabýval otázkou přípustnosti dovolání směřujícího proti potvrzujícímu výroku rozsudku odvolacího soudu ve věci samé ve vztahu k druhému žalovanému ohledně částky 15.404,- Kč (část výroku II. rozsudku soudu prvního stupně, který odvolací soud potvrdil), neboť toliko z podnětu přípustného dovolání lze správnost napadeného rozhodnutí přezkoumat z hlediska uplatněných dovolacích důvodů.

Podle ustanovení § 237 odst. 2 písm. a) o. s. ř. není dovolání proti rozsudku odvolacího soudu přípustné ve věcech, v nichž bylo dovoláním dotčeným výrokiem rozhodnuto o peněžitém plnění nepřevyšujícím 20.000,- Kč, přičemž k příslušenství pohledávky se nepřihlíží.

Přípustnost dovolání z hlediska ustanovení § 237 odst. 2 písm. a) o. s. ř. proti rozhodnutí odvolacího soudu, jímž bylo rozhodnuto o nárocích více samostatných účastníků, je třeba zkoumat ve vztahu k jednotlivým účastníkům a jejich nárokům samostatně bez ohledu na to, zda součet těchto nároků převyšuje částku 20.000,- Kč, přičemž rozhodnutím odvolacího soudu, jímž byl výrok o věci samé rozsudku soudu prvního stupně potvrzen pouze v zamítavé části, zatímco ve vyhovující části výroku zůstalo rozhodnutí nedotčeno, dochází ke štěpení nároku (Bureš, Drápal, Krčmář a kol. Občanský soudní řád komentář - II. díl, 7. vyd. C.H. Beck v Praze r. 2006, str. 1246). Dovolání ve vztahu k druhému žalovanému ohledně částky 15.404,- Kč tak nedosahuje zákonem stanovené hranice výše

peněžitého plnění pro přípustnost dovolání.

Nejvyšší soud proto dovolání žalobkyně v tomto rozsahu odmítl podle § 243b odst. 5, věty první, a § 218 písm. c) o. s. ř.

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Nezbytná cesta](#)
- [Nepominutelný dědic](#)
- [Náhrada škody zaměstnancem](#)
- [Likvidace dědictví](#)
- [Jistota](#)
- [Insolvenční řízení](#)
- [Exekuce](#)
- [Započtení](#)
- [Reorganizace](#)
- [Soudní poplatky \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Spotřebitel \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)